

Landschapselementen

Robin Memelink – Unie van Waterschappen
Beleidsadviseur Externe Financiering, EU en Duurzaam

rmemelink@uvw.nl

17-10-2023

Achtergrond

Toestemming LNV (5 Mei 2023)

Op 5 Mei 2023 stemt het ministerie van LNV ermee in dat landschapselementen vanaf 2023 mee mogen tellen voor de basispremie van het GLB.

“Als eigenaar van een landschapselement zijn waterschappen niet verplicht om toestemming te geven. Als de waterloop voldoet aan de voorwaarde die stelt dat het landschapselement moet grenzen aan (binnen vijf meter) het landbouwareaal van de landbouwer, wordt het in kader van het GLB gezien als onderdeel van het perceel. Deze interpretatie is ook vastgelegd in gespreksstukken met de EC over het NSP. Gebruik van het perceel is daarmee ook gebruik van het landschapselement. Vanuit het GLB is het nodig dat er toestemming is gegeven door de eigenaar en zijn aanvullende voorwaarden geen verplichting.”

Landschapselementen in het GLB

Wat zijn landschapselementen? *(let op: onvolledige lijst)*

Landschapselementen zijn hout, water en overige elementen waarop u geen landbouwactiviteit uitoefent.

Hout:

Boschages: vrij-liggend lijnvormig en aaneengesloten stuk land met hoge bomen en struiken waarvan de kruinen elkaar raken en met ondergroei (min. 50m² - max 1,5ha).

Houtwallen: vrij-liggend lijnvormig en aaneengesloten stuk land met hoge bomen en struiken.

Water:

Sloten en oevers: Lijnvormige watergang (90% smaller dan 10m).

Poel: Geïsoleerd, stilstaand water gevoed door grond- en/of regenwater (min 10m² – max. 0,5 ha).

Water overig: andere waterlopen en watervlakten (max. 0,5 ha).

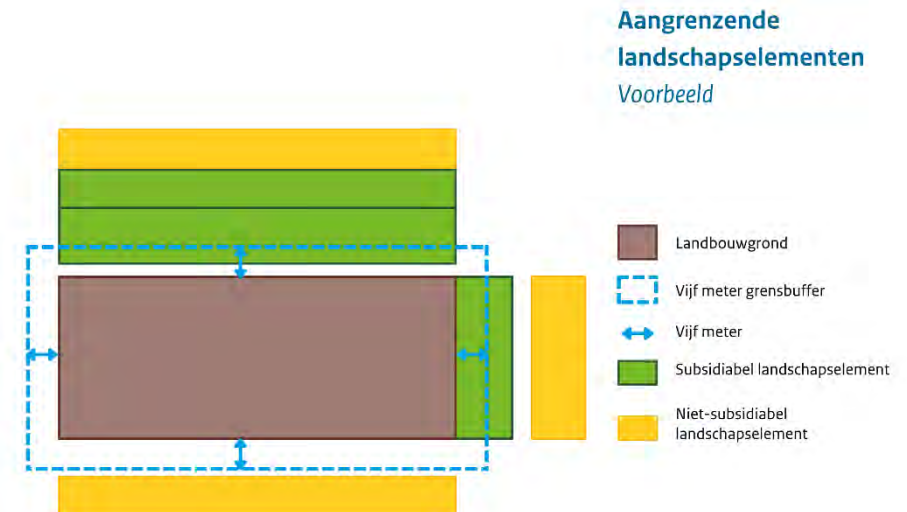
Overig:

Onderhoudspaden: onverhard pad die vrijgehouden worden om de watergang te onderhouden.

Natuurvriendelijke oevers: oever met plas- of drasberm of schuine slootkant (min. 1:3) (min. 3m en max. 10m breed en min. 25m lang).

Voorwaarden

- In gebruik, beheer of u heeft toestemming van de eigenaar (waterschap).
- Landschapselement binnen 5 meter van perceel aanvrager. Maar ook de landschapselementen die direct daaraan grenzen.
- Grondeigenaar mag voorwaarden stellen (maar hoeft niet), waaraan de agrariër zich heeft te houden.
- Schriftelijke of mondelinge overeenkomst, maar overeenkomst en naleven van voorwaarden moet na te volgen zijn bij controle.
- Over de duur van de overeenkomst zijn geen voorwaarden opgenomen in de regeling.
- Agrariër dient grond te registreren in gecombineerde opgave GLB.

Positie Unie van Waterschappen (11 Mei)

Als het waterschap overweegt toestemming te geven dient rekening te worden gehouden met het volgende:

- De doelstellingen voor waterstaatkundig beheer niet in het geding komen.
- De toestemming past bij de huidige doelen rondom landschapselementen.
- De toestemming positief getoetst is aan het staatssteunrecht.
- Afspraken schriftelijk vastleggen.

Daarmee wijst het Uniebureau ambtelijk de waterschappen op de risico's van het wel verlenen van toestemming.

Situatie 2023

- Vrijwel alle waterschappen zijn benaderd door agrariërs of collectieven.
- Waterschappen hebben geen inzicht in ingetekende landschapselementen.
- Agrariërs geven de waterschapsobjecten op eigen initiatief (en risico) op in de jaarlijkse gecombineerde opgave voor het GLB. Het RVO administreert deze opgave.
- Een aantal waterschappen voeren een pilot door voor het jaar 2023.
- Van de waterschappen met een pilot, weten geen van allen hoeveel er daadwerkelijk is ingetekend.

Situatie 2023

Media pakt thema op en licht de regeling uit.

INVESTICO

**DUIZENDEN HECTAREN OVER-
HEIDSGROND TEN ONRECHTE GE-
REGISTREERD VOOR
LANDBOUWSUBSIDIES**

Boeren registreren duizenden hectaren
overheidsgrond als eigen landbouwgrond,
zonder...

BOEREN ZONDER GRENZEN

'Daar heeft een boer een grensfout
gemaakt, een andere boer heeft een hele
strook...

**LANDBOUWMINISTERIE LOOG TE-
GEN EUROPESE COMMISSIE OVER
OMVANG FRAUDE MET PERCELEN**

Het ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit (LNV) heeft in 2018
tegen de...

FTM

28 JUNI 2023

**Waterschappen helpen
boeren met 'onverbloemde
greenwashing' voor EU-
subsidie**

17 AUGUSTUS 2023

**Waterschappen gaven
boeren sloten cadeau
zonder te checken of dat
onrechtmatige staatssteun
is**

5 AUGUSTUS 2023

**Boeren frauderen met
subsidie voor grond die
niet van hen is**

Onderzoek

***Let op:** dit betreft een tussentijdse uitkomst van het onderzoek.
De uitkomst is nog onderhevig aan verandering.*

Voordelen

- Relatie agrariër (goodwill creëren)
- Verhoogde deelname ecoregelingen
- Verbetering biodiversiteit

Nadelen

- Verlies autonomie
- Mogelijk effect beheer en onderhoud
- Fraude gevoelige regeling
- Grotere rechtsverantwoording waterschappen
- Ongelijk speelveld agrariërs

Risico's

- **Capaciteitslasten**
  - Administratie en documentatie toestemmingen
  - Opstellen regeling en communicatie
  - Toezicht en handhaving
- **Staatssteun**
  - Verhoogde subsidie extra areaal
  - Extra opbrengst door verhoogd productief areaal
  - Voordelen $\leq$ Tegenprestatie
  - Minimis norm $<$ 20.000 per 3 jaar

Staatssteun

Risico waterschap

- Teruggefloten worden door EU Commissie
- Boetes

Risico agrariër

- Terugvordering van de staatssteun (financieel voordeel)
- Overschrijden van minimis norm
- Oneerlijke steun voor agrariërs

Staatssteun

Tegenprestatie

- Onderhoud en beheer van waterlopen door de agrariër
- Maatregelen voor versnellen KRW of verbeteren van biodiversiteit (waterkwaliteitsverbetering, emissiereductie, natuurvriendelijke oevers en biodiversiteitswinst)
- Eis meedoen/bredere (ANLb) bufferstroken
- Toestaan betreden eigendom agrariër met (breed) onderhoudsmaterieel (juridisch lastig)
- Deelname ecoregelingen of kruidenrijke akkerranden
- Afspraken afname/ontvangen van maaisel voor bodemverbetering
- Afspraken brede schouwpaden voor afvoeren
- Afspraken niet bemesten en geen chemie
- Afspraken uitstellen maaidatum

Overige risico's

- Steeds veranderende situatie van beleid (effect op vertrouwen boer)
- Stabiliteit regeling afhankelijk van besluit boer (risico voor korte termijn oplossing)
- Vergroot spanningsveld rond bufferstroken en maaisel
- Niet kunnen voldoen aan voorwaarden door agrariër
  - Negatief effect natuur / biodiversiteit
  - Lagere kwaliteit of achterstallig onderhoud
- Hoger mestquota voor boeren (waterkwaliteit)?

Overwegingen

Let op: dit betreft een tussentijdse uitkomst van het onderzoek

De werkgroep sluit niet uit dat een staatssteun conforme regeling mogelijk is.

Wel adviseert de werkgroep om de volgende overwegingen mee te laten wegen bij het besluit:

- Uitvoerige beschrijving en berekening voordeel en tegenprestatie
- Elk waterschap zal individueel een staatssteun check moeten uitvoeren
- Capaciteitsdruk waterschap (verlenen toestemming en controle en handhaving)
- Tegenprestatie naar verwachting groot voor agrariër (gelimiteerd interesse)
- Capaciteitsdruk bij zekere schriftelijke en individuele toestemming (mag mondeling)
- Compenseren biodiversiteitsverlies door verhoging in productief areaal
- Effect efficiëntie door uit handen geven van onderhoud en beheer
- Fraudegevoeligheid regeling

Bronnen

FTM (17-06-23): [Waterschappen helpen boeren met 'onverbloemde greenwashing' voor EU-subsidie - Follow the Money - Platform voor onderzoeksjournalistiek \(ftm.nl\)](#)

FTM (05-08-23): [Boeren frauderen met subsidie voor grond die niet van hen is - Follow the Money - Platform voor onderzoeksjournalistiek \(ftm.nl\)](#)

FTM (17-08-23): [Waterschappen gaven boeren sloten cadeau zonder te checken of dat onrechtmatige staatssteun is - Follow the Money - Platform voor onderzoeksjournalistiek \(ftm.nl\)](#)

Investico (29-09-2023): [https://www.platform-investico.nl/artikel/duizenden-hectaren-overheidsgrond-ten-onrecht-geregistreerd-voor-landbouwsubsidies/](#)

Investico (29-09-23): [https://www.platform-investico.nl/artikel/boeren-zonder-grenzen/](#)

Investico (06-09-23): [https://www.platform-investico.nl/artikel/landbouwministerie-loog-tegen-europese-commissie-over-omvang-fraude-met-percelen/](#)

RVO Website: [https://www.rvo.nl/onderwerpen/glb-2023/landschapselementen](#)

Gesprekken met LNV

Afbeeldingen komen uit de beeldbank van de Unie van Waterschappen